RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917. Första kammaren. Nr 43.

Onsdagen den 16 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Upplästes följande inkomna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens första kammare ingenjör *Th. Köhlin* på grund av akut ledgångsrheumatism med feber allt sedan d. 18 sistl. mars varit och fortfarande är hindrad att inställa sig vid riksdagen, intygas härmed.

Åmål d. 13 maj 1917.

Valfrid Törnberg,
stadsläkare.

Anmäldes och bordlades:

andra sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition nr 77 med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 och 34 §§ i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, dels ock en med anledning av nämnda proposition väckt motion;

bevillningsutskottets memorial och betänkanden:

nr 41, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 30 i anledning av väckt motion om upphävande av stämpelskatten å inrikes växlar;

nr 42, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna, dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 43, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning under år 1918 av förordningen om spirituosaaccis, dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr 44, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om visst undantag från tillämpningen av stadgandet i 13 § 4 mom. i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin m. m.;

bankoutskottets utlåtande nr 49, i anledning av väckt motion angående beredande av fast anställning eller vissa andra förmåner

åt personer, som stadigvarande äro sysselsatta med städning och rengöringsarbete hos riksdagens verk och myndigheter;

första särskilda utskottets utlåtanden:

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidshjälp under år 1917 åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst jämte i ämnet väckta motioner;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst jämte en i ärendet väckt motion;

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidshjälp under år 1917 åt pensionerade lärare och lärarinnor vid folkskolor och småskolor m. fl. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i folkskollärarnas änke- och pupillkassa; samt

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter delägare i prästerskapets änke- och pupillkassa;

första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 20, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om upprättande av en kontinuerlig statistik rörande handelsomsättningen mellan de nordiska länderna m. m.; ävensom

första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 21, i anledning av andra kammarens beslut rörande väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förbättrad ställning för vissa i statens tjänst skadade arbetare eller deras efterlevande.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Asplunds* motion, nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förändrade bestämmelser för trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösunds export av malm från Grängesbergs malmfält.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första särskilda utskottets utlåtande nr 3 och första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 19.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande konstitutionsutskottets utlåtande nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag dels till ändrad lydelse av §§ 49 och 53 regeringsformen samt § 2, § 37 mom. 1, § 42, § 43 mom. 2, § 54, § 55 och § 58 riksdagsordningen, dels ock till lag angående ändrad lydelse av 5 § i stadgan den 26 maj 1909 om val till riksdagens utskott, ävensom av i ämnet väckta motioner.

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande lättnad i riksdagens arbete m. m.

Punkten 1.

I föreliggande punkt hade utskottet på anförda grunder hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 111 samt med avslag, dels å en av herr *Ernst Lindblad* inom första kammaren väckt motion, nr 107, dels å en inom andra kammaren av herrar *Hallendorff* och *Kaijser* väckt motion, nr 349, i vad den avsåge ändring i §§ 37 och 55 riksdagsordningen, dels ock å en inom andra kammaren av herr *Lindhagen* väckt motion, nr 402, i vad den avsåge ändring i § 55 riksdagsordningen, måtte antaga såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling ett under förevarande punkt intaget förslag till ändrad lydelse av §§ 49 och 53 regeringsformen samt § 2, § 37 mom. 1, § 42, § 43 mom. 2, § 54, § 55 och § 58 riksdagsordningen.

Ifrågavarande förslag grundade sig på det underdåniga betänkande angående åtgärder för beredande av lättnad i riksdagens arbete, som den 18 december 1916 avgivits av för ändamålet utsedda kommitterade.

Herr Bellinder: Herr greve och talman! Föreliggande utskottsutlåtande avser att bereda en viss lättnad i riksdagsarbetet. Såsom herr talmannen nämnde, är det blott första punkten, som nu föreligger, men jag anhåller att få yttra några ord om förslaget i dess helhet.

Kungl. Maj:t stöder sin proposition på ett betänkande av vissa tillkallade kommitterade, bland vilka även voro nuvarande ordföranden och vice ordföranden i konstitutionsutskottet. För min del anser jag, att fastän stora svårigheter möta att åstadkomma en mer väsentlig lättnad i riksdagsarbetet, ha kommitterade dock gjort sitt bästa för att framlägga förslag till sådana förändringar som, i någon mån åtminstone, kunna bereda sådan lättnad. Jag har deltagit i behandlingen av de olika punkterna i utlåtandet, då de preliminärt avgjordes inom utskottet, men då definitivt beslut fattades, var jag borta och därför icke i tillfälle att anföra en i viss mån avvikande mening. Jag gillar emellertid till fullo de föreslagna förändringarna i stort sett, av vilka den huvudsakligaste består i att riksdagen skall börja den 10 januari i stället för den 15 januari. Det är fem dagar som sålunda erhållas såsom tillökning i början av riksdagstiden, alltså en tillökning, som vore av särskilt värde för lantmännen, vilka utan tvivel hava lättare att uppehålla sig vid riksdagen i januari än i maj och ännu mer än i juni. En obestridlig fördel är vidare, att motionstiden i flera avseenden blivit förkortad. Därigenom kan riksdagsarbetet fortare och raskare komma i gång i början av riksdagen. Vidare är det en fördel, att kungl. propositioner icke, såsom hittills, obegränsat hela riksdagstiden igenom få framläggas, utan att deras avlämnande blott tillåtes under sjuttio dagar efter riksdagens början, varvid dock undantag kunna förekomma. En mycket viktig förändring är, att motioner i grundlagsfrågor icke få framläggas hela

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande lättnad i riksdagens arbete m. m. (Forts.)

riksdagen igenom. Genom att detta såsom nu är tillåtet uppstå mycket svåra olägenheter, som konstitutionsutskottet även i är haft känning av. På sista tiden ha nämligen flera motioner angående grundlagsförändringar blivit framlagda, men hädanefter skulle, om förslaget går igenom, motionstiden i författningsfrågor inskränkas till fyrtio dagar efter riksdagens början.

Bland föreslagna förändringar, vilka man trott kunna bliva till gagn, förekommer även ett förslag att dela lagutskottet i tvenne utskott. Härvidlag har jag under överläggningarna i utskottet haft en från majoritetens avvikande mening, därför att man enligt min åsikt icke kunnat giva någon olika karaktär åt de båda utskotten eller kunnat uppdraga någon bestämd gräns dem emellan för behandlingen av olika lagstiftningsfrågor. Lagutskottet har, såsom det ju måste erkännas, varit mycket betungat med många och viktiga frågor, i form av kungl. propositioner och enskilda motioner, och därför har man rätt tidigt ansett sig böra söka åstadkomma lättnad i dess arbete. År 1900 försökte konstitutionsutskottet att uppdraga gränser mellan två lagutskott, nr 1 och nr 2, och förordade, att lagstiftningen i vissa frågor, nämligen berörande civil-, kriminal- och kyrkolag skulle tillhöra det ena utskottet och övriga lagstiftningsfrågor det andra, men det visade sig, att den uppdragna gränsen var mycket otillfredsställande, och förslaget blev icke heller av riksdagen antaget. Sedan har lagutskottet beretts någon lättnad, genom att kommunallagstiftningen överförts till konstitutionsutskottet, och lagstiftningsfrågor, som närmare beröra jordbruket och dess binäringar, överförts till jordbruksutskottet. Icke förty, det måste erkännas, har lagutskottet fortfarande varit mycket överhopat av arbete, så att, om man kunde bereda det någon lättnad, skulle jag icke ha något däremot, men på grund av de skäl jag anfört, har jag funnit stora betänkligheter vid att införa tvenne lagutskott utan någon begränsning för deras verksamhetsområden. Man har avstått från att i grundlagen inskriva en sådan gräns, och därmed har man på den punkten kommit över svårigheten, men den står i alla fall kvar, och den överlämnas nu att lösas av de båda utskotten vid gemensamt sammanträde. Jag tror det skall bliva rätt svårt för detta sammansatta lagutskott att rättvist och till ömsesidig belåtenhet utskotten emellan göra denna fördelning. Kan det emellertid visa sig att det är möjligt, önskar ingen detta mer än jag, och sedan jag fått uttala mina betänkligheter i denna punkt, har jag för min del icke något avslagsyrkande att göra.

Herr von Zweigbergk: Jag skall tillåta mig att säga några ord rörande detta ärende, icke därför att jag har något annat yrkande att göra än det utskottet stannat vid, och icke heller därför att jag har några direktiv för ytterligare grundlagsreformer på detta område att giva, utan helt enkelt därför att frågan länge intresserat mig. Det föresvävar mig dessutom, att kammaren idag har relativt gott om tid, så att ett litet yttrande icke skulle behöva på något särskilt sätt besvära kammaren.

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande lättnad i riksdagens arbete m. m. (Forts.)

Jag föreställer mig, att ingen gärna kan ha något att invända mot sådana små, nätta reformer, som nu föreslås. De gå ju alla i rätt riktning och rubba icke i något väsentligt riksdagens vanor. Men den stora frågan synes mig vara: räcker det ifrågasatta för det avsedda ändamålet? Det beror naturligtvis på, vilket ändamål man syftar till. Avser man att en liten smula lätta arbetet under riksdagstiden, att vinna någon liten utsikt för att riksdagen någon gång skulle något tidigare kunna hemförlovas, är det sannolikt, att en viss effekt kan iakttagas. Avser man återigen att mota de yrkanden, som synas just för närvarande vara under skarp uppsegling, att den nuvarande riksdagstiden skulle komma att så avsevärt förlängas, att man skulle övergå till två arbetssessioner i stället för en, som det nu är, då vågar jag säga, att de reformer som nu föreslås icke äro tillräckliga. Ifall riksdagen stannar vid det som nu föreslås, och som man om en stund torde komma att besluta, då har man inom mycket kort tid de två riksdagssessionerna såsom en alldeles given sak. För min del hyser jag emellertid den uppfattningen, att en övergång till två sessioner en höst- och en vårsession, medför för riksdagen en så väsentlig förändring i hela dess tillvaro, att man bör betänka sig många gånger, innan man tar steget.

Förändringen medför enligt min uppfattning för det första, att svenska riksdagen blir något väsentligen annat än vad den i närvarande stund är. Representationen levererar nu — om uttrycket tillåtes — ett politiskt amatörarbete av personer, vilkas huvudsakliga uppgift ligger på helt andra plan ute i det vanliga livet. På den andra vägen kommer man tvivelsutan därhän, att riksdagsarbete blir ett arbete av professionals, vilka komma att ägna sig åt detta arbete såsom deras egentliga eller åtminstone huvudsysselsättning.

Redan denna förändring är allvarlig och bör i det längsta undvikas. Men innan den framträder, får man bereda sig på en annan som kanske är ännu betänkligare. Det nya systemet berövar säkerligen riksdagen åtskilliga element som för närvarande spela en ledande roll i arbetet. En stor del av de ämbets- och tjänstemän, som nu tillföra representationen en värdefull sakkunskap, torde komma att försvinna, och dessutom skulle många av arbetsledarna, av cheferna för stora privata verk och företag, vilkas deltagande också synes vara av stor vikt för riksdagsarbetet helt enkelt bliva förhindrade att deltaga i detsamma.

Ifall man icke vill gå denna väg, ifall man icke vill med öppna ögon inlåta sig på att låta hela riksdagens karaktär förändras, då måste man säga sig, att dessa små, blygsamma, välmenta reformer, som nu ifrågasättas, icke räcka. Under sådana förhållanden är det rätt så betänkligt, då utskottet under erkännande av förhållandet icke desto mindre slutar det hela med att till en oviss och förmodligen mycket avlägsen framtid hänvisa att göra fortsättningen på det påbörjade reformarbetet. Utvecklingen går då i den riktning som jag förmodar att flertalet av riksdagens ledamöter i själva verket icke vilja att det skall gå.

De reformer som här föreslås, äro såsom sagt, rätt så obetydliga.

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande lättnad i riksdagens arbete m. m. (Forts.)

Naturligtvis är det en ren fördel utan vidare att riksdagen börjar fem dagar tidigare än nu. Betydelsen av de båda reformerna, som röra strävanden att få propositionerna och motionerna tidigare in, ligger, såsom utskottet också antyder, däri att de medgiva en kanske i någon mån bättre anordning av riksdagsarbetet och utskottsarbetet. Genom uppdelningen av lagutskottet vinnes en lättnad i den oerhörda arbetsbördan för de män, som hittills suttit i detta utskott, och det är en fördel som säkerligen väl unnas dem. De ha haft ett oerhört tungt arbete och ha löst det på ett synerligen förtjänstfullt sätt. Det har icke kunnat ske utan en viss överansträngning, och det är icke annat än i sin ordning, att denna avhjälpes. Därvid är dock att anmärka, att lagutskottet i år jämförelsevis ledigt gått i land med sin uppgift. Om jag icke missuppfattat situationen, torde det i år vara de övriga utskotten, som ha det betydligt svårare att i skälig tid bli färdiga med sina arbeten.

Varför dessa reformer icke leda till målet, icke ens i samverkan, skall jag tillåta mig att med några ord angiva. Det är beroende i första rummet därpå, att den svenska riksdagens arbetsuppgift i överensstämmelse med tidens utveckling, automatiskt växer på så ansenligt sätt, att de lättnader, som här skulle kunna vinnas, icke ge tid för de nya uppgifter, som oavbrutet tillkomma. Inom riksdagen själv försiggår dessutom en omläggning i fråga om arbetsuppgifterna, som vållar nya svårigheter i antytt avseende. Det kan, mina herrar, omöjligen i längden fortgå så, att den svenska riksdagen så gott som försummar vad som är en modern representations naturligaste, viktigaste och oundgängligaste uppgift, nämligen den budgetära och budgettekniska. Det är ofta påpekat, hurusom denna centraluppgift i närvarande stund löses på ett allt annat än tillfredsställande sätt, kulminerande däri att den slutliga budgetuppgörelsen sker medan riksdagsmännen till större delen äro frånvarande, redan hemresta, och sålunda nedsjunker till en ren formalitet. I dessa dagar besluta vi utgifter, ofta uppgående till många miljoner kronor, utan att — det vågar jag påstå — mer än ett ytterst obetydligt antal av riksdagens medlemmar har den ringaste aning, i vilket förhållande dessa miljonutgifter stå till statsregleringen och budgetens finansiering i det hela. Litet var måste säga sig: en sådan anordning kan omöjligen i längden finnas vara tillfredsställande. Liksom parlamenten i övrigt ute i världen, kommer den svenska riksdagen säkerligen att efter hand tvingas att taga allt större befattning med utrikespolitiska frågor, med vilka den hittills icke i nämnvärd mån sysselsatt sig. Vi ha under de senaste åren kommit ett gott stycke på denna väg. Som följd härav, komma riksdagens mest betrodda och framskjutne män småningom att i större utsträckning än hittills sysselsätta sig med budgetsomsorger och utrikespolitik och att ryckas från det så att säga normala utskottsarbetet. Redan nu befria sig partiernas ledare allmänt från arbetet i utskottet. I jämbredd härmed sker något annat, det är för resten redan i antågande. Före de stora frågornas behandling i utskotten, kräves en intim rådplägning mellan utskottsledamöterna och partiernas ledare, en råd-

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande lättnad i riksdagens arbete m. m. (Forts.)

plägning, som numera är utsträckt även till förtroenderåden och riksdagsgrupperna. Det hela medför ovillkorligen att utskottsbehandlingen av de partibildande frågorna fördröjes. Det är icke möjligt att under dessa förhållanden få den stora utskottsapparaten att fungera så hastigt, med en rask behandling som vore önskligt. Det viktigaste förlägges till slutet av riksdagen, vilket efter mitt sätt att se saken ovillkorligen måste föranleda, att riksdagsarbetet utsträckes och tiden för riksdagens samvaro förlänges.

Om detta är riktigt, följer härav, att de små provisoriska reformer, som föreslås i detta betänkande, absolut icke räcka till för att upphäva de krafter i motsatt riktning, som redan äro i rörelse. Man blir tvungen att plöja betydligt djupare på detta reformområde ifall man vill undvika förlängning av riksdagstiden och förvandlingen av den svenska riksdagen till något annat än vad den i närvarande stund är.

I det avseendet har under tidernas lopp många uppslag blivit givna, och därvidlag är icke gott att komma med något nytt. Det borde dock kunna ifrågasättas, huruvida icke det vore tänkbart, att en hel del mindre omfattande och mindre viktiga kungliga propositioner skulle definitivt och slutligt kunna avgöras av utskotten, utan att man därmed behövde besvära kamrarna. För Kungl. Maj:ts del har en sådan utveckling skett, och en hel del ärenden, som tidigare gingo till Kungl. Maj:t i statsrådet, ha numera avförts till regeringsrätten. En motsvarande avlastning borde kunna ifrågakomma även för riksdagen, som — det kan konstateras alla dagar — visserligen mycket ytligt sysselsätter sig med frågor, som den tydligen känner på sig, att den i själva verket icke har skyldighet att djupare tänka sig in i. Likaså synes mig i fråga om motionerna, att man skulle kunna vara med om vissa åtgärder, som leda till begränsning i deras antal. Åtminstone jag kan icke känna mig i minsta mån chockerad av en sådan tanke, som att en motion, för vilken det är meningen att begära remiss till ständigt utskott, skulle vara understödd av något större antal medlemmar, och att det sålunda icke skulle vara varje enskild riksdagsman medgivet att sätta hela den stora riksdagstekniska utskottsapparaten i rörelse för vilken som helst förflugen idé. Enligt min mening skulle en rätt väsentlig begränsning i det överflödiga och understundom rent av meningslösa motionsskrivandet kunna förväntas om här i riksdagen funnes en avdelning eller vad det nu skulle kunna kallas av riksdagens sekretariat, där det vore möjligt för den enskilde motionären att erhålla på bekvämt och auktoritativt sätt upplysningar, huru den fråga ligger, för vilken han kommit att intressera sig. Ingen har kunnat undgå att se, hur ofta det händer, att motionärer, som i sin privata verksamhet kommit i beröring med något, som synts dem oegentligt väcka motioner i ämnet utan att, såsom av motionerna framgår, de haft den ringaste aning om, huru de detaljer, som frågan berör, ligga på statslivets område, att de kanske äro redan upptagna till kommittébehandling, att riksdagen tidigare yttrat sig i dem o. s. v. Det har uppgivits för mig, att här i riksdagen för något år sedan satt ett utskott, som arbetade från

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande lättnad i riksdagens arbete m. m. (Forts.)

riksdagens början och till dess slut och var i tillfälle att under hela sin verksamhet endast avgiva avslagsyrkanden på samtliga de förslag, som voro till detsamma överlämnade, och i alla fall utom i ett avgåvos dessa avslagsyrkanden av ett enhälligt utskott, och endast en gång förekom en ensam reservant. Och det har sagts mig, att så gott som alla dessa avslagsyrkanden berodde därpå, att det visat sig, att vederbörande motionärer icke haft något begrepp om hur de saker, för vilka de intresserade sig, i själva verket lågo till. Tillgång till vederhäftiga upplysningar i detta fall skulle, tror jag, högst väsentligt reducera motionernas antal.

Vad åter angår det mycket omtalade förhållandet, att i kamrarnas plena diskuteras på ett allt för utförligt och omständligt sätt, skall jag icke i detta sammanhang vidare uttala mig därom. Meningarna synas här rätt ense. Det är dock ett faktum, att det i stort sett icke egentligen sker någon förändring. Alltjämt stå talare upp och säga om vad föregående talare sagt. Denna kammare står i det avseendet bättre till boks än medkammaren. Men detta är endast ena sidan av saken. Det ser nästan ut som om det i motsatt riktning hölle på att utbilda sig en föreställning att man endast borde hava rättighet att besvära kammaren, i fall man hade för avsikt att driva den till votering eller över huvud taget hade någon liten förhoppning om att kunna få fram ett positivt resultat av vad man säger. Av riksdagens förhandlingar framgår dock att det rätt ofta i sammanhang med ett utskottsbetänkande som visar att ingenting kommer att åtgöras för tillfället, händer att av någon talare framförts synpunkter, som hava varit av mycket stor betydelse för samma ärendes behandling i fortsättningen. Lika oriktigt som det är att i riksdagens plena driva talandet för talandets egen skull, lika oberättigat synes det mig vara, att söka framtvinga allmän tystnad över hela linjen i de fall där det är tämligen uppenbart, att vad som säges *för ögonblicket* icke leder till något omedelbart resultat.

Vill man verkligen uträtta något för riksdagsarbetets förkortning, finnes det dock viktigare reformer än de som angå plenabehandlingen i kamrarna att ägna sig åt. Tyngdpunkten ligger på utskottsarbetet. Större arbetsintensitet står icke att vinna, så vitt man icke bestämmer sig för att gå ganska radikalt löst på det, jag vågar säga, rätt slentrianmässiga sätt, varpå arbetet bedrives inom utskotten. Man borde kunna komma till förvånande resultat, ifall det stode klart för varje utskott, att det gällde att redan från början göra upp en verklig arbetsplan, en arbetsplan som naturligtvis under riksdagens gång kunde förändras och förskjutas, men som man ändå sökte systematiskt genomföra. Endast med en sådan planering redan från början är det utsikt, att vederbörande utskott skola på ett rationellt sätt lösa sina uppgifter och kunna i god ordning avlämna sina betänkanden, så att det icke inträffar, såsom det nu är förhållandet, att kamrarna under förra delen av riksdagen hava litet eller intet att sysselsätta sig med, men däremot mot slutet få en massa stora ärenden, då varken tid eller krafter räcka till för att ägna dem tillbörlig uppmärksamhet.

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande lättnad i riksdagens arbete m. m. (Forts.)

Det kunde ligga rätt nära till hands att tänka sig, att man skulle kunna vinna ett bättre arbetsresultat genom att fortga på den väg som inslagits i år, nämligen genom ökning av utskottens antal. Jag känner mig icke riktigt övertygad, att det är den rätta vägen, men skulle tro, att lagutskottet under sin vedermödas år i detta avseende givit åtskilliga goda anvisningar, då det nämligen delat upp sig och använt sina suppleanter till nyttigt arbete. För närvarande är suppleantinstitutet något av det mest bedrövliga man kan tänka sig, och för vederbörande, som äro placerade i sådan reservtjänst, torde det mången gång kännas förödmjukande att endast sitta och vänta på om någon gång en ordinarie ledamot vill avlägsna sig. Ur denna suppleantklass skulle man kunna få fram arbetskrafter, användbara på ett nyttigare sätt.

Men även i andra avseenden lämnar utskottsarbetet, sådant det nu bedrives, mycket övrigt att önska. Jag skall i det avseendet tillåta mig att ta ett litet exempel från riksdagens förnämsta utskott, som torde ha drivit formalismen och stramheten i sina förhandlingar allra längst.

Hur kommer det till att konstitutionsutskottet, som avgiver ytterst få betänkanden, har så svårt att komma till rätta med sin uppgift i tid? Uppenbarligen beror det därpå att konstitutionsutskottet så länge upptages av granskningen av statsrådsprotokollen i och för det blivande dechargebetänkandet. De flesta, som ha erfarenhet av hur det annorstädes går till vid granskningen av styrelsers verksamhet och dyl., torde finna det synnerligen opraktiskt att en stor församling av högt kvalificerat folk sitter och gemensamt går igenom det ena tusentalet efter det andra av regeringsärenden, om vilka man ingenting annat får veta, än vad som framgår vid uppläsandet av ärendenas rubriker, som på grund av praxis inom den högre administrationen äro så avfattade att de lämna jämförelsevis ringa föreställning om vad det egentligen gäller. Åhörarna av denna föredragning skola av rubrikerna försöka gissa sig till huruvida det möjligen skulle kunna vara anledning till att se något närmare på ett ärende. När ett infordrande av protokollen väl skett, har den stora kvarnen kommit igång, och så sker redovisning inför det samlade utskottet. Med det nit som utmärker utskottets ledamöter föranleder detta en liten recit i ärendet som, hur kortfattad den än är, likväl, då det gäller hundratals ärenden, nog tager sin rundliga tid. Slutet blir emellertid, att det som regel förklaras, att det icke finnes ringaste anledning till anmärkning. Vore det för djärvt att ifrågasätta en sådan ordning, som att konstitutionsutskottet i överensstämmelse med grundlagen infordrade statsrådsprotokollen och sedermera helt lugnt överlämnade åt de 20 utskottsledamöterna med sina 20 suppleanter att forska i dessa papper på egen hand och på de arbetstider som kunde passa, för att sedermera inom viss tid för utskottet anmäla vilka ärenden man efter mer ingående undersökning funnit påkalla särskild uppmärksamhet? Jag tror, att en så enkel åtgärd i själva verket skulle reducera arbetet för konstitutionsutskottet till en bråkdel av vad det nu är, utan att resultatet skulle bliva i någon mån sämre. Jag skulle nästan tro

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande lättnad i riksdagens arbete m. m. (Forts.)

en smula bättre, ty detta tjugodelade divisionsansvar leder icke till någon finsovring av det granskningsmaterial man har sig förelagt.

Det viktigaste synes mig emellertid vara, att utskotten över huvud taget en smula lätta på den tunga arbetsbörda, som utskotten nu själva pålägga sig. De anse sig skyldiga att i fråga om varje ärende, av hur liten betydelse det än må vara, ägna det en verklig fackmässig granskning och undersökning, gärna upptagande en historik över allt vad med detta ärende sammanhänger sedan urminnes tider, upplysningar om utländsk praxis och en grundlig diskussion av alla de synpunkter som motionärerna möjligen varit i tillfälle framhålla. Skulle det icke understundom kunna anses vara utskottet tillåtet att, särskilt när det, såsom ofta är fallet, stannar vid ett avstyrkande, begränsa utredningsapparaten? Resultatet skulle i allmänhet bliva precis detsamma. Vi hava ju dagligen exempel på utskottsbetänkanden, som se ut på det sättet, att majoriteten, eventuellt tillkommen genom den förseglade sedelns hjälp, avlevererar ett betänkande efter alla konstens regler med hela den lärda apparaten, utmynnande i ett tillstyrkande i en eller annan form. Efteråt följer en reservation av halva utskottsavdelningen, där varje utredning saknas; mången gång göres icke ett försök att anföra ett enda skäl, utan man nöjer sig med ett naket yrkande på avslag. Mycket ofta besluta kamrarna icke desto mindre i överensstämmelse med reservanternas mening. Tvivelsutan skulle arbetena inom utskotten betydligt underlättas, om man i lämpliga fall i stället för att verkställa stora utredningar nöjde sig med avslagsyrkanden och överläte åt någon i utskottet att i kammaren i korthet angiva skälen därför. Därigenom kunde man bespara utskotten oändligt mycket arbete.

Betydligt med tid tager det också att de uppsatta utlåtandena skola i plenum granskas och nagelfaras. Det tager kanske en hel förmiddag för en 20 arbetstyngda män till, jag vågar påstå, mycket ringa båtnad för land och folk. Ganska mycket skulle vara vunnet, i fall riksdagen kunde frigöra sig från den föreställningen, att den i fråga om sitt arbete borde tävla med ämbetsmannavärlden i fråga om konstfull kurialstil o. d. Litet mera praktiskhet skulle icke skada.

För ögonblicket är jag icke beredd att yttra mig något vidare, om det skulle vara praktiskt att fortgå på vägen med inrättandet av nya utskott, men skall tillåta mig, efter jag är inne på detta ämne, att tillägga ett par ord.

Det framföres understundom mycket starka anmärkningar mot de tillfälliga utskotten. Motionärerna vilja ogärna hava sina motioner hänvisade dit, och det visar sig också, att kamrarna hava en viss obenägenhet att följa vad deras tillfälliga utskott tillråda. Denna en smula ringaktade ställning, som de tillfälliga utskotten kommit att intaga, synes mig vara orättvist. En av denna kammares mest erfarna ledamöter uttalade under denna riksdag en bestämd varning mot att för mycket lita på tillfälliga utskott. När jag hörde honom, tyckte jag det vara ett hårt tal, särskilt i denna kammare där det i spetsen för vartdera av de tillfälliga utskotten satts

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande lättnad i riksdagens arbete m. m. (Forts.)

ett f. d. statsråd, vilket väl är ungefär det mesta man kan göra för att tillförsäkra ett sådant utskott en erfaren ledning. Riksdagen borde över huvud taget en smula mera intressera sig för dessa tillfälliga utskott. De hava tvivelsutan en mycket stor uppgift. De löpande och trängande ärendena gå till de ständiga utskotten och bör där få en så att säga affärsmässig behandling. Men lyckligtvis förekomma inom representationen också män med intresse för vad framtiden möjligen kan bära i sitt sköte. De framkomma med förslag och reformtankar, som syfta längre och som understundom en gång i tiden skola bliva ledande i samhället. Dessa ärenden hänvisas i regel till tillfälligt utskott, och det är i sin ordning, och mycket sympatiskt, att dessa utskottsbetänkanden få en helt annan karaktär än övriga utskottsutlåtanden och sålunda verkligen försöka lämna en grundligare utredning av de i regel nya ärenden som där föreligga.

Med vad jag nu senast anfört har jag endast sökt öka intresset för de tillfälliga utskotten och i min ringa mån velat motarbeta den tanke, man ofta finner uttalad, att det skulle vara så lämpligt att avskaffa dem och i stället få till stånd ett nytt ständigt utskott som på ett mera expeditionsmässigt sätt toge hand om frågor och andra ärenden.

Med hela detta långa anförande, som jag från början märkt icke intresserar kammaren, har jag endast velat vara en ropandes röst. Om riksdagen lyssnar till andemeningen i detta utskotts betänkande, och antar att om dessa, små, nätta reformer bli bifallna nu, så är i det stora hela det gjort, som kan göras, då gå vi ofelbart mot en omläggning av riksdagen i den riktning, att här blir en betydligt utsträckt sessionstid med allt vad därav följer. För min del tror jag, att det vore en olycklig väg, som man bör undvika, så länge det finnes en annan att gå. Utskottet förordar att man »framdeles» skall intressera sig för dessa större reformuppgifter. Det vore tvärtom önskvärt, att riksdagen, omedelbart efter det att dessa små reformer blivit vidtagna, ville intressera sig för en betydligt mera genomgående omläggning av riksdagsarbetet och enkannerligen av utskottsarbetet, varvid det kanske vore skäl att icke endast lita till de erfarna utskottsordförandena och de med dem likställda, som lärt sig det nuvarande systemet, och därav bibragts den meningen, att så måste det gå till och så skall det gå till och att det endast kan vara okunnighet som gör, att man icke senterar den metod, som nu praktiseras.

De nu föredragna reformerna böra antagas och utskottsbetänkandet bifallas. Men undermeningen bör vara: det är nödvändigt, att man ofördröjligen går till en fortsättning av det reformarbete, som här endast är delvis och ofullständigt påbegynnt.

Herr Clason: Till följd av de två anföranden, som här hållits, ber jag att få yttra några ord.

Den förste talarens anförande riktade sig närmast mot det sätt, varpå utskottet föreslagit uppdelningen av lagutskottet i två. Han

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande lättnad i riksdagens arbete m. m. (Forts.)

tycktes ha mera önskat, att man skulle i själva grundlagen taga in fixa linjer för vilka ärenden, som skulle höra till det ena eller det andra utskottet. Jag vill erinra, att den vägen försöktes år 1900, men befanns omöjlig att komma fram på, och när sedermera i höstas kommitterade för beredande av lättnad i riksdagsarbetet undersökte den och därpå vi i utskottet undersökte den, så befanns det, att de skäl, som gjorde, att förslaget år 1900 förkastades i båda kamrarna, ännu äga giltighet. En sådan i grundlagen intagen uppdelning skulle för övrigt icke åstadkomma den lättnad man önskar. Den skulle kunna leda därhän, att det ena utskottet den ena riksdagen bleve överlastat, under det att det andra utskottet icke finge något alls att göra. Däremot tror jag, att den utväg, som de kommitterade först och konstitutionsutskottet sedan slagit in på, nämligen att lagutskotten själva emellan sig fördela ärendena, är en synnerligen smidig och användbar utväg. Jag vill på samma gång nämna, att den utvägen blivit oss i kommittén anvisad av framstående medlemmar ifrån lagutskottet, och att sedan vi fått detta uppslag vi i kommittén tyckte, att vi med detta förslag träffat på något, som kunde liknas vid Columbi ägg. Jag anser sålunda, att den vägen är synnerligen användbar och i hög grad att rekommendera.

Den senare ärade talaren gjorde en del allmänna anmärkningar rörande riksdagsarbetet i sin helhet. Jag kan för min del instämma i åtskilligt av vad han yttrade, och jag skulle särskilt vilja be att få instämma i vad han yttrade därom, att med tanken på två sessioner, en höstsession och en vårsession, äro sådana olägenheter förenade, att man bör i det allra längsta undvika att gå den vägen.

Han gick också in på åtskilliga andra detaljfrågor, exempelvis det sätt, varpå riksdagen behandlar budgettekniska frågor. Jag vill erinra, att vi hade för ett par år sedan en ganska grundlig utredning av den frågan, men vi kommo då icke till något bestämt resultat. Saken är sålunda icke obekant för oss, men jag tror, att den i vissa hänseenden sammanhänger med en annan betydande reform, nämligen frågan om omläggning av budgetåret, vilken icke ännu är mogen.

Talaren berörde också behandlingen av utrikesärendena. Det är ju en fråga, som står på dagordningen, och till vilken vi under denna riksdag få tillfälle att återkomma.

Talaren syntes vilja förmena, att svårigheterna att begränsa riksdagsarbetet skulle ha ökats på sista tiden, därigenom att större frågor numera oftare än förr förberedelsevis måste behandlas av förtroenderåd och riksdagspartier, och att detta framsköte tiden för deras realbehandling i riksdagen. Jag undrar, om icke detta är ett misstag av talaren. Jag undrar, om icke sådana stora frågor som här talas om, i alla tider ha behandlats på ett sådant sätt.

Talaren gick sedan in på arbetet inom utskotten, och jag vill för min del därvidlag gärna giva honom rätt däri, att jag tror, att här är åtskilligt att göra. Han berörde särskilt konstitutionsutskottet. Jag vill då säga om den saken, att vad sättet för granskning av statsrådsprotokollen beträffar, så är det ju en fråga, varom det

närmast tillkommer konstitutionsutskottet att självt besluta och som svårligen kan föranleda något direktiv till utskottet från riksdagen. Jag vill dock nämna, att det går för närvarande icke till på det området alldeles så, som det tidigare gått till. Även där ha reformer kunnat genomföras. Vad i övrigt arbetet i konstitutionsutskottet angår, så lider det i mycket hög grad av det förhållande, som detta förslag söker avhjälpa, nämligen den oinskränkta motionstiden, som gör, att konstitutionsutskottet aldrig hittills kunnat rationellt planlägga arbetet vid riksdagens början. Man har vid riksdagens början ofta trott, att man skulle få ett jämförelsevis litet arbetsmaterial, men det har kunnat hända, att under de sista månaderna, de sista veckorna, ja kanske de sista dagarna av riksdagen en rad av nya frågor plötsligt kastats fram. Jag tror för min del, att detta har varit en väsentlig anledning till, att konstitutionsutskottets arbeten ofta inte kommit in till kamrarna förr än under senare delen av riksdagen.

Den ärade talaren talade om önskvärdheten av ett snabbare expedierande av smärre motioner i utskotten och speciellt i konstitutionsutskottet. Ja, för min del skall jag gärna vara med därom, ehuru jag icke väntat att från hans håll få rekommendation för en sådan mera summarisk process, för vilken ett annat utskott under nuvarande riksdagsskede på sin tid var bekant. I sammanhang med detta ville han också framhålla, att motiveringarna borde inskränkas, men det skulle i vissa fall, så vitt jag förstår, blott föranleda, att motiven i stället komma att läggas fram i debatterna i kamrarna, och huruvida det vore någon väsentlig vinst, lämnar jag därhän. Det förefaller mig också, som om talaren kommit i motsägelse mot sig själv, när han beträffande de tillfälliga utskotten särskilt betonade, att där måste utredningen och motiveringen vara utförlig och fullständig. Det kan hända ju percis detsamma med ett ständigt utskott. Jag tror emellertid, att beträffande utskottsarbetet det jämväl skulle vara möjligt, såsom i en vid denna riksdag framburen motion förordats, att åstadkomma en större arbetsintensitet genom att i början av riksdagen mera forcera utskottsarbetet, genom att använda en större del av dagen till utskottsarbete och kanske också genom att mera inskränka plenidagarna. Däremot vill jag bestämt ta avstånd från den tanke, som talaren framkastade, att vi skulle få beslutande utskott. Det har nog tidigare förekommit här i landet, men jag är icke så säker på, att det varit nyttigt, och jag undrar, om det icke är en främmande tanke jämväl för andra parlamentariska församlingar.

Beträffande de tillfälliga utskotten torde tanken på deras avskaffande och ersättande med ständiga utskott numera vara avlägsnad från det mera praktiska programmet. Ej heller i den sista kommittén har vunnits någon anslutning därtill.

Jag tror emellertid, att det nog finnes åtskilliga andra vägar för att underlätta riksdagsarbetet. Det förefaller mig, att man skulle kunna göra åtskilligt för att sovra det material, som kommer in till riksdagen. Innan det upptages till realbehandling i utskott

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande lättnad i riksdagens arbete m. m. (Forts.)

och kammare, borde man söka sovra detsamma. Här förekommer detaljbehandling av en hel del frågor, som äro av den beskaffenhet, att de kunde avgöras utan att alls behöva föreläggas riksdagen. Jag har i en motion, som av utskottet blivit avstyrkt, och som jag därför nu icke alls skall besvära kammaren med att närmare utveckla, påpekat, att man hos oss, i motsats till de flesta andra parlament som jag känner, låter det gå till detaljbehandling i uttänjda former med så gott som alla uppslag, som framställas av enskilda riksdagsmän, under det att i andra länder det är riksdagen, som själv beslutar, om ett sådant förslag skall komma till realbehandling. Den ärade talaren anförde ett fall, hur det nu kan gå till, nämligen att ett utskott kan få sitta och hela riksdagen arbeta sig in i motioner, som äro väckta i en form, att de icke kunna leda till resultat. Ja, den målningen är tror jag alldeles riktig, och jag tror, att åtskilligt här vore att göra. Jag vill emellertid påpeka, att om en motionär vill ta reda på, hur en fråga ligger, så finnes härvidlag både departement och ämbetsverk att tillgå, så det är icke nödvändigt att motionera så att säga på så lösa boliner, såsom det nu stundom sker, och sedan hänvisa utredningen av hela frågans läge till ett utskott. I svenska riksdagen hade man under ett tidigare skede en urskillningsdeputation, d. v. s. en institution, som vid riksdagens början verkställde en sådan förprövning och utsöndrade sådana motioner, som av en eller annan anledning befunnos alldeles otillfredsställande att vid det tillfället gå fram med, och däremot hänvisade de övriga till realbehandling. Kanhända något i den vägen kunde göras.

Den ärade talaren ville framhålla, att de nu föreslagna reformerna säkerligen icke skulle räcka. Ja, utskottet har icke påstått, att de skulle räcka till att avlyfta alla de svårigheter, varmed riksdagsarbetet för närvarande kämpar. Utskottet har emellertid trott, att de faktiskt skola i ganska väsentlig grad giva en lättnad i riksdagsarbetet därigenom att de bidraga att tillbakaflytta behandlingen av en del ärenden från den senare arbetsöverlastade tiden av riksdagen till den tidigare mera arbetslediga, och att därigenom en ganska väsentlig vinst skall vara vunnen. Utskottet har ej någonsin trott sig om, lika litet som kommittén, att omhändertaga alla frågor, som här kunde behövas omhändertagas, och har ej heller velat säga, att om vi nu göra detta, är allt gjort, som skulle behöva göras. Tvärt om, det framgår av både kommitténs betänkande och utskottsbetänkandet, att utskottet icke gjort sig dessa illusioner, men de förbättringar, som vidtagits, räcka dock ett stycke! Jag tror, att de allesammans gå i rätt riktning, eller rättare sagt jag är övertygad därom, och det synes mig, att man under sådana förhållanden kan hava allt skäl att rekommendera dem. Först sedan man vidtagit dem, torde man få material till att bedöma vad som kan göras ytterligare.

Herr greve och talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Rosén: Representanten för Kristianstads län, som

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande lättnad i riksdagens arbete m. m. (Forts.)

nyss hade ordet, talade bl. a. om, huru plågsamt det är för tjugu arbetstyngda män att under en hel förmiddag i utskottet åhöra vissa enligt talarens mening ofruktbara debatter. Måhända är det av denna anledning, som den ärade talaren icke deltagit i utskottets behandling av detta ärende utan föredragit att för kammaren hålla sitt långa föredrag om allmänt kända förhållanden.

Den ärade talaren sympatiserade med tanken på, att utskotten skulle få rätt att mera lättvindligt än nu sker avvisa vissa motioner, men däremot hörde jag icke, att han sympatiserade med den tanken, som framkommit om begränsning av debatterna.

För min del tror jag, att det förslag till lösning som föreligger icke blir någon verklig lösning. Den enda utvägen torde vara, att vi snarast möjligt få en kortare höstsession.

Jag har icke annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr von Mentzer: Då den siste ärade talaren framhöll, att den enda utvägen att finna hjälp i detta stycke skulle vara att få två sessioner, en höstsession och en vårsession, så kan jag icke underlåta att be att få säga ett par ord.

I likhet med den talare, som först hade ordet rörande det föreliggande utlåtandet, anser jag, att det är icke något att rekommendera att ha två sessioner. Jag är också livligt intresserad av, att i verkligheten riksdagstiden i sin helhet icke förlänges mer än nödigt är, och jag tror likasom de föregående talarna, att de förslag, som här upptagits, komma nog att verka gott, men det finnes dock en liten praktisk åtgärd, som enligt min tanke skulle verka måhända icke mindre gott. Vi veta alla, att första delen av riksdagstiden i allmänhet förgår tämligen spårlöst utan att något uträttas. En av de väsentligaste anledningarna härtill är, att riksdagens kamrar sakna arbetsmateriel, och varför sakna de arbetsmateriel? Jo, det är därför, att utskotten icke komma fram med några utlåtanden. Här äro nu vissa åtgärder föreslagna för att avhjälpa detta, men det finns som sagt jämväl något annat, som torde kunna vidtagas och som därför även bör bliva särskilt betonat. Detta har framhållits i en av de motioner, som behandlats i ärendet, nämligen i herrar Hallendorffs och Kaijsers motion. Där påpekas det som utskottets vice ordförande nyss med ett par korta ord vidrörde, nämligen att det arbetas för kort tid i utskotten. Nu har här i den nämnda motionen föreslagits, att utskottsarbetet skulle börja klockan 10 och pågå till kl. 5 med ett avbrott, och att dessutom möjligen utskottsarbete skulle pågå även plenidagar.

Men man behöver ingalunda vara så fordrande i sina anspråk som de herrarna varit. Plenidagar kunna av flera skäl väl behövas vara avsöndrade både för kamrarnas arbeten och för utskottskanslierna som väl behöva en särskild tid för utarbetande av utskottsutlåtanden. Men det kvarstår ändå att arbetstiden inom utskotten kan utsträckas, och man behöver icke ens gå så långt som herrar Hallendorff och Kaijser gjort, att man fordrar ett så sam-

Förslag till grundlagsändringar, åsyftande lättnad i riksdagens arbete m. m. (Forts.)

manträngt arbete. Man kan taga det med betydligt större mellanrum, så att det icke behöver bliva så ansträngande med endast ett avbrott. Om man till exempel förlade arbetet till att i allmänhet fortgå mellan 10 och 12, 1 och 3 samt ½ 4 till 5, så skulle man på det vinna två och en halv timmar för varje dag. Och då det nu endast arbetas tre och en halv timmar om dagen, förstår man, att utskotten skulle bli i tillfälle att mycket fortare komma fram med några resultat och kamrarna fortare komma i verksamhet. Man skulle härtill kunna lägga, att det i början av riksdagen icke ovillkorligen behövdes, att utskotten vore så skematiskt bundna, att de arbetade endast de fyra om jag så får säga nuvarande utskottsdagarna, utan när det icke vore några krävande arbetsplena på de dagar som egentligen äro avsedda för arbetet i kamrarna, kunde utskotten i synnerhet i början av riksdagen även då vara i verksamhet.

Jag har velat betona detta därför att det har icke kunnat tagas upp i utskottets utlåtande, och jag tror, att denna tanke både är praktisk och har sympatier och ännu mera, att denna tanke behöver för att förverkligas icke föranleda till några som helst lagstiftningsåtgärder. Den nuvarande arbetsordningen grundar sig endast på praxis, och denna praxis kan, om vi finna den vara mindre lycklig, ändras redan vid nästa års riksdag, och till det skulle jag vilja hava uttalat en varm rekommendation. Jag tror det skulle vara en förändring, som skulle verka kanske lika mycket som samtliga de här framlagda förslagen. Emot det föreliggande utlåtandet har jag, herr talman, intet yrkande att göra.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i nu föredragna punkt hemställt.

Punkterna 2—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr statsrådet *Stenberg* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 239, med förslag till lag om överflyttande å landsfiskal av kronofogde åliggande bestyr m. m.;

nr 363, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 14:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt; samt

nr 364, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4, 34, 35, 44, 45, 50, 52, 55, 63, 64, 70 och 80 §§ i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Vid ånyo skedd föredragning av lagutskottets utlåtanden

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen,

nr 48, i anledning av väckt motion om ändring i 103 § sjölagen,

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om försäkringsrörelse ävensom en i ämnet väckt motion, samt

nr 50, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till stadga angående hotell- och pensionatrörelse, dels ock en i anledning därav väckt motion,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 118, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i djurgårdskassan till vissa byggnads- med flera arbeten vid Ulriksdals, Haga och Drottningholms slott m. m.;

nr 119, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av ytterligare medel till restaurering av Ulriksdals slott: samt

nr 120, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för bestridande av uppkommande merkostnader för vissa byggnadsföretag vid armén.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ökat anslag till arméns vapen, ammunition m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 121, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i punkt 40 under fjärde huvudtiteln av statsverkspropositionen dels ock i särskild proposition gjorda framställningar rörande medelsbehovet för år 1918 under ordinarie reservationsanslaget till arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel jämte en i ämnet väckt motion.

Uti ifrågavarande utlåtande hade utskottet av angivna skäl hemställt, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 113 och med avslag å en av herr *I. Vennerström* m. fl. inom andra kammaren väckt motion, nr 386, måtte

a) öka det å riksstatens fjärde huvudtitel upptagna ordinarie reservationsanslaget till arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel, nu 2,708,850 kronor, med 973,350 kronor till 3,682,200 kronor,

b) till förstärkning av samma anslag å extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag högst 2,000,000 kronor.

Vid utlåtandet fanns fogad en reservation av herrar *A. C. Lindblad, K. V. Rydén, J. B. Eriksson* i Grängesberg, *C. R. Jansson* i Falun, *K. O. Strid* och *K. A. Tengdahl*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition och med avslag å herr Vennerströms m. fl. ovanberörda motion, måtte

a) å riksstatens fjärde huvudtitel upptaga ordinarie reservations-

Ökat anslag till arméns vapen, ammunition m. m. (Forts.)

anslaget till arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel med oförändrat belopp 2,708,850 kronor;

b) till förstärkning av samma anslag å extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 1,500,000 kronor.

Herr Lindblad, Anders: Det ifrågavarande anslaget hör till de anslag, som vid genomförandet av 1914 års härordning förklarades icke skulle komma att föranleda till någon ändring, utan skulle anslaget förbliva vid vad då fastslogs. Nu begär dock Kungl. Maj:t 1,081,150 kronor utöver detta anslag. Utskottet har nedprutat ökningen till 973,350 kronor, medan jag jämte några av mina partikamrater hava stannat vid, att anslaget bör bliva vid vad det genom 1914 års beslut fastställdes till. Det är uppenbart att om 1914 års härordning skall utökas på detta sätt och på många olika poster — ty det är icke endast denna post, det är fråga om, utan det är en hel rad andra — så komma vi långt utanför den ram, som gjordes upp 1914, och som då ansågs vara så pass vid, att det icke skulle behövas några större förändringar åtminstone under en näraliggande framtid.

Det är därför som vi icke för vår del kunnat vara med utskottet utan stannat vid anslagssumman, som den för närvarande är och har utgått sedan 1914, men hava vi velat vara med om ett belopp till förstärkning av denna summa med 1,500,000 kronor beroende på ökade kostnader på grund av dyrtiden, o. s. v. Jag vill därför till kammaren hemställa om att ansluta sig till vår reservation för att därigenom förhindra, att vi komma allt för långt utom den ram, som fastställdes år 1914.

Herr Kvarnzelius: Det är alldeles riktigt, som den föregående ärade talaren yttrade, att 1914 års riksdag fick den uppgiften, att det här anslaget icke skulle komma i behov att ökas med anledning av härordningen, som då genomfördes. I det hänseendet blev man oriktigt underrättad, och hade tiden medgivit för det särskilda utskottet, att närmare granska den plan, som då förelåg, så skulle också utskottet kunnat konstatera, att den uppgiften var oriktig. Redan 1901 års härordning förutsatte, att detta anslag skulle komma att gå upp till 3,176,000 kronor, men det uppgavs det oaktat till 2,708,850 kronor.

Genom 1914 års härordning hava kraven på detta anslag blivit högst väsentligt skärpta; dels har införts en hel del grova artilleripjäser, och det är klart, att man måste hava anslag till övningar med dessa pjäser, och de kräva mera ammunition och i väsentlig grad även reparationer, dels kommer härtill, att ett nytt vapen blivit infört, nämligen kulsprutevapnet, och kulsprutorna konsumera alldeles oerhörda mängder ammunition. Det har gjort, att vi i utskottet, ehuru vi varit mycket obenägna att gå med på denna höjning, likväl av omständigheternas makt tvingats härtill.

Redan 1916 års riksdag nödgades bevilja ett förstärkningsanslag

eller extra anslag på 600,000 kronor för att i någon mån tillgodose det föreliggande behovet, och detta ehuru någon tillräcklig utredning icke då förelåg. Nu har utskottet i år företagit en noggrann prövning av det material, som förelegat, och vi hava visserligen gjort några prutningar, men det har icke kunnat stanna inom den ram, som riksdagen uppdrog 1901. Emellertid må det erkännas att Kungl. Maj:t även prutat rätt avsevärt på förstärkningsanslaget, som myndigheterna begärt; det var begärt över 3,000,000 kronor, och det har här av Kungl. Maj:t begärts endast 2,000,000 kronor.

Ökat anslag till arméns vapen, ammunition m. m. (Forts.)

Jag tror sålunda, att som frågan nu ligger är det omöjligt att komma ifrån att bifalla vad statsutskottet i detta avseende tillstyrkt. Jag skulle givetvis vara mycket böjd för att vidtaga ännu ytterligare prutningar, men jag tror icke det går. Jag hemställer därför om bifall till statsutskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter jämlikt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 122, i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 73 under mom. 1:o) l) gjorda framställning rörande upprensning av viss farled.

Anslag till upprensning av viss farled.

I en till riksdagen avlåten, den 23 februari 1917 dagtecknad proposition angående vissa åtgärder för sjöförsvarets stärkande (nr 73), vilken hänvisats till förberedande behandling av statsutskottet, hade Kungl. Maj:t under mom. 1:o) l) föreslagit riksdagen att av medel, som särskilt bereddes, bevilja till upprensning av viss farled ett anslag för år 1918 av 165,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 förskottsvis utanordna beloppet.

I en inom andra kammaren av herr *I. Vennerström* m. fl. väckt motion (nr 383) hade hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 73.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande av angivna orsaker hemställt, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag och med avslag å herr Vennerströms m. fl. ovan berörda motion, i vad den avsåge nu föreliggande ärende, måtte till upprensning av viss farled på extra stat för år 1918 bevilja ett reservationsanslag av 165,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 förskottsvis utanordna beloppet.

Reservation hade avgivits av herrar ***A. C. Lindblad, K. V. Rydén, J. B. Eriksson*** i Grängesberg, *C. R. Jansson* i Falun, *K. O. Strid*

Anslag till upprensning av viss farled. (Forts.)

och *K. A. Tengdahl*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr Lindblad, Anders: Jag skall be att få yrka bifall till reservationen. Jag tror, att de allra flesta erinra sig hur diskussionen gick i frågan om pansarbåten Sveriges byggande. Det var då mycket tal om huruvida denna pansarbåt skulle kunna befara alla våra leder och det försäkrades från sakkunnigt håll, att så vore förhållandet. Nu är man genast färdig med att begära ett anslag till upprensning av *en* sådan farled, och det kan väl befaras, att man kan komma med framställningar i framtiden om andra sådana anslag. Det är ganska betecknande för hela det sätt, varpå F-båtsfrågan drevs igenom i riksdagen. Jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Kvarnzelius: För min del skulle jag önska att herrarna, om deras tid medgåve det, något närmare studerade de intyg, som detta utskottsutlåtande är försett med. Det är onekligen alldeles riktigt, som den föregående ärade talaren sade, att riksdagen tidigare har fått uppgifter, som sedan hava visat sig vara icke fullt tillförlitliga. Men på grund av de intyg, som myndigheterna nu hava avgivit, hava vi inom utskottet icke kunnat biträda avslagsyrkandet. Då vi nu hava dessa dyrbara båtar, som skola vara de förnämsta inom flottan, och därest de skola operera tillsammans med andra fartyg som kunna använda farleden, är det tydligt, att det är av vikt, att dessa mera djupgående och stora fartyg även kunna passera, eljest brytes sammanhållningen och därigenom minskas flottans stridsvärde. De skäl som myndigheterna i det hänseendet anfört hava varit så pass övertygande, att vi ansett oss icke kunna motsätta oss vad Kungl. Maj:t här föreslagit, och jag yrkar därför bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes i enlighet med därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu ifrågavarande utlåtande hemställt samt vidare på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 123, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående täckande av överbetalning å reservationsanslaget till underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel för år 1916;

nr 124, i anledning av väckt motion om anslag till gäldande, helt eller delvis, av vissa till militärtjänstgöring inkallade personers utskylder och fattigvårdsavgifter;

nr 125, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående nya lokaler för historiska museet vid universitetet i Lund;

nr 126, i anledning av Kungl. Maj:ts dels i punkterna 212 och 213 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag till uppförande av en vårdanstalt för blinda med komplicerat lyte samt till hyresbidrag åt drottning Sofias stiftelse, dels ock i propositionen nr 280 gjorda framställning angående anslag till täckande av brist i 1917 års stat för den med drottning Sofias stiftelse förenade vårdanstalten för blinda dövstumma och blinda sinnesslöa m. fl.; samt

nr 127, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till täckande av brist i åkerbrukskolonien Halls räkenskaper för år 1916.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Anslag till tekniska elementarskolan i Örebro.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts i punkt 223 under åttonde huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställning angående anslag till tekniska elementarskolan i Örebro.

Med anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning hade utskottet i nu föreliggande utlåtande på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

a) å ordinarie stat för tekniska elementarskolan i Örebro uppföra en ny lektorsbefattning i matematik och fysik, med tjänstgöringsskyldighet jämväl i mekanik samt en ny lektorsbefattning i maskinlära, maskinritning och mekanisk teknologi, med enahanda avlöningsförmåner för innehavarna av dessa båda befattningar, som enligt gällande löneregler vore fastställda för övriga lektorer vid de tekniska elementarskolorna, och med skyldighet för dem att vara underkastade de för samma löneregler antagna bestämmelser,

b) för berörda ändamål öka den ordinarie staten för elementarskolan med ett belopp av 8,000 kronor,

c) på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst, 42,860 kronor, att utgå till följande ändamål med högst nedan angivna belopp, nämligen:

för uppehållande av undervisningen i nya parallellklasser vid tekniska elementarskolan i Örebro under höstterminen 1917

till lärare	kronor	4,600: —
» lyshållning, uppvärmning m. m.	»	1,000: —
samt för uppehållande av undervisningen vid nämnda tekniska elementarskola under år 1918		
till en lärare i elektroteknik	»	3,500: —
» en lärare i matematik, fysik och mekanik .	»	3,500: —
» läraren i modellering	»	150: —
» gymnastiklläraren	»	800: —
» arvoden åt extra lärare i parallellklasser . .	»	15,500: —
» verkstaden för undervisning och materiell .	»	3,710: —
» kemiska och fysiska laborationer	»	2,300: —

Anslag till tekniska elementarskolan i Örebro. (Forts.)

till bibliotek och samlingar	kronor	500: —
» övningar i lantmäteri	»	500: —
» bestridande av kamrerar- och sekreterargöromålen	»	100: —
» betjäningens avlöning	»	850: —
» lyshållning, uppvärmning m. m.	»	5,850: —
tillhopa	kronor	42,860: —

med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 låta förskottsvis utanordna ett belopp av 5,600 kronor, motsvarande sammanlagda beloppet av de för undervisningen under höstterminen 1917 upptagna posterna.

Reservation hade anförts av herrar *A. Pers, K. V. Rydén, J. B. Eriksson* i Grängesberg, *J. Ström, C. R. Jansson* i Falun och *K. O. Strid*, vilka ansett, att utskottet bort på angivna grunder hemställa, att riksdagen måtte på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 34,070 kronor, att utgå till följande ändamål med högst nedan angivna belopp, nämligen:

för uppehållandet av undervisningen i en tillfällig parallellklass vid tekniska elementarskolan i Örebro under höstterminen 1917	kronor	3,200: —
samt för uppehållande av undervisningen vid nämnda tekniska elementarskola under år 1918		
till höjda avlöningar åt extra lärarna i svenska språket, främmande språk, frihandsteckning och modellering	»	825: —
» höjd ersättning för bestridande av sekreterar- och kamrerargöromålen	»	100: —
» arvode åt extra lärare för undervisning i parallellklasser	»	13,075: —
» biträden i lantmäteri m. m.	»	200: —
» » på verkstaden	»	1,570: —
» betjäningens avlöning	»	850: —
» lyshållning, uppvärmning m. m.	»	3,300: —
» provisorisk utvigdning av skolan med en elektroteknisk avdelning	»	4,150: —
» en tillfällig parallellklass	»	6.800: —
tillhopa	kronor	34,070: —

med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 låta förskottsvis utanordna ett belopp av 3,200 kronor.

Herr Pers: Vid detta utlåtande är fogad en reservation, till vilken jag har anslutit mig.

Skillnaden i uppfattningen mellan utskottets majoritet och reservanterna är att majoriteten vill göra andra parallellkursen vid

Anslag till tekniska elementarskolan i Örebro. (Forts.)

Örebro tekniska skola permanent, under det att reservanterna vilja nöja sig med att låta den vara tillfällig, till dess att utredningen angående den tekniska undervisningen är färdig och kan bliva föremål för riksdagens prövning. Skälet på vilket majoriteten stöder sig är industriens behov av arbetskrafter, ett behov, som för närvarande är synnerligen pressant. Jag vill emellertid säga, att reservanterna äro fullkomligt lika mycket besjälade av önskan att tillgodose detta industriens behov av arbetskraft av den här kvalifikationen, men reservanterna anse, att industrien är bäst hjälpt genom ett påskyndande av den utredning, som är för händer, så att ett definitivt ordnande av den tekniska undervisningen kan åstadkommas. Om utredningen fördröjes, så som det kan befaras, tappar staten ledningen på det här området, och ledningen övergår till de enskilda och kommunala initiativ, som få taga hand om saken.

Örebro har slagit in på denna väg och vunnit Kungl. Maj:ts och statsutskottets majoritets sanktion till vad det har åtgjort. Jag vill säga för min del, att den här utvägen att låta den tekniska undervisningen i viss mån omhändertagas av det kommunala och enskilda initiativet har åtskilligt som kan tala för sig. Industrien framför allt har under dessa tider vissa möjligheter att göra ekonomiska insatser som äro ganska betydande, om man kan slå in på en sådan väg, och det initiativ som kan komma från enskilda och kommuner är heller icke att förakta; det kan giva en större mångsidighet och större livaktighet på området, som möjligen kan tillföra undervisningen gagn. Men skola vi slå in på denna väg, så bör saken vara klar, så att tävlan blir fri även från andra kommuner. Det är ju så, att andra kommuner och andra industrier behöva tillförsäkras samma välvilliga bemötande, samma välvilliga tillmötesgående, som vederfares Örebro, och om det blott blir klart för landets kommuner, är ingenting att säga, om man slår in på den här vägen. Det är möjligt, att man hesiterar för en sådan utsikt, det är möjligt, att man vill bibehålla ledningen för staten på det här området, och att man säger, att det beslut, som statsutskottsmajoriteten nu har föreslagit icke leder in på denna väg, icke innebär detta som jag nu har sagt.

Jag har velat erinra om detta nu, då det är andra gången som Kungl. Maj:t och sannolikt riksdagen ger sin sanktion åt ett sådant förfarande. Jag är som sagt icke alls säker på, att det icke kan hava sina fördelar att gå fram på en sådan väg, men jag tror att tiden icke är mogen för att definitivt gå fram på den nu, utan man bör lämna Kungl. Maj:t och den utredning, som pågår, åtminstone ett års frist för att denna må komma och för att Kungl. Maj:t må komma med ett förslag till definitivt ordnande av den tekniska undervisningen här i landet. När så är fallet, anser jag det bör vara lämpligt att också då nöja sig med att låta den parallellklass, som nu är inrättad, gå upp utan att göra parallellklassen definitiv och utsträcka den till att bliva permanent. Med ett sådant betraktelsesätt på de här förhållandena ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Anslag till tekniska elementarskolan i Örebro.
(Forts.)

Herr Strömberg: Det skäl, som anförts av reservanterna mot bifall till utskottets förslag, är ju egentligen det att frågan om de tekniska skolornas organisation för närvarande ligger under behandling av s. k. sakkunniga, och den föregående talaren har ju strukit under det, att ett bifall till detta här framlagda förslag skulle i viss mån föregripa resultatet av de sakkunnigas utredning. Jag tror emellertid icke alls, att så kan vara fallet. Det enda, som man kan säga vore ett föregripande av den framtida organisationen, vore att det nu begäres tillsättande av två ordinarie lektorer. Alla de andra saker, som nu begäras, äro på extra stat och komma sålunda icke att i minsta mån inverka på den ändring i förhållandena, som möjligen kan bliva föreslagen i dessa sakkunnigas utlåtande. Vad de två ordinarie lektorerna beträffar så är det nog så, att denna skola med sitt stora antal elever, över 200, där det finns endast 3 ordinarie lärare, mycket väl behöver ytterligare dessa två. Dessutom hava de sakkunniga i sitt yttrande angivit, — det var 1907 års kommittéförslag — att Örebro skulle bliva en fackskola mera för maskinindustri och dyl., och de lektorer, som nu begäras, skola vara lektorer i matematik, fysik, maskinlära etc. Det är just sådana lärare, som begärts, som förutsättas skola vara lämpliga att tjänstgöra, om Örebro skulle inrättas till en specialskola för maskinindustri.

Emellertid har ju, som de sakkunniga också framhållit, den tanken kommit upp, särskilt från kommerskollegium, att även om man ombildar de tekniska skolorna till fackskolor, det vore lämpligt, att åtminstone en eller två icke ombildades till sådana specialfackskolor utan bibehöllos vid vad de äro, nämligen läroanstalter för olika tekniska grenar, och de säga, att i främsta rummet eller alldeles särskilt skulle det bliva Örebro, som komme i fråga.

Den ärade talaren på Västmanlandsbänken framhöll, att reservanterna likaväl som de övriga insett industriens stora behov av de arbetskrafter, som denna skola alstrar och det vill jag visst icke tvista med honom om, men då så är och då man vet att industrien för närvarande är i ytterligt stort behov av sådana arbetskrafter, som här alstras, bör man ju söka vidtaga de åtgärder, som man kan göra, och det skulle ske genom införande av den parallellklass, som här är i fråga. Jag tror icke såsom den ärade talaren sade, att det vore bättre att vänta på den utredning som nu föregår; och att genom att detta skulle göras, skulle möjligen den utredningen fördröjas och staten tappa ledningen av det hela. Det finnes säkerligen ingen fara därför, utan den åtgärd som nu är ifrågasatt torde icke i det fallet inverka i någon mån.

Det framhölls särskilt, att reservanterna funnit det anmärkningsvärt, att styrelsen icke velat invänta beslut av Kungl. Maj:t och riksdag, innan man inrättade denna parallellklass genom att en enskild donator donerade 5,000 kr., varigenom denna parallellklass började inrättas under höstterminen. Det vill jag gärna erkänna och giva reservanterna rätt i, att det enligt mitt tycke är ett olämpligt förfarande, att en skolstyrelse skall genom enskild donation börja

Anslag till tekniska elementarskolan i Örebro. (Forts.)

en parallellavdelning, som till sina följder för med sig, att staten måste biträda genom nya anslag, vare sig såsom här enligt utskottets förslag genom en definitiv anordning av en parallellklass eller såsom reservanterna föreslå genom en tillfällig anordning, så att de elever, som börjat under hösten skola kunna fortsätta och genomgå skolan.

Men oaktat man har den känslan av att tillvägagåendet varit mindre lyckligt, får man säga, att ändamålet är av den stora vikt och betydelse, att man kan bortse från detta och verkligen se på sakens egentliga innebörd och då torde det icke finnas mer än en mening, att den skall tillgodose ett mycket djupt känt behov. Bland de inträdessökande kan knappt en tredjedel tagas emot av alla som äro fullt kompetenta. De övriga få vänta. Beträffande den klass, som det här är fråga om och vars elever efter en så kort studietid som tre år äro färdiga att komma industrien till hjälp, synes mig dess inrättande vara ett synnerligen gott ändamål och att man således bör i likhet med utskottet tillstyrka bifall till förslaget.

Jag ber därför, herr greve och talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu under behandling varande utlåtandet hemställt samt vidare därpå att det förslag skulle antagas, som innehölls i den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av statsutskottets utlåtanden

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöningsstat för statens uppfostringsanstalt å Bona m. m. jämte i ärendet väckta motioner, och

nr 130, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om beredande av ökat sovplatsutrymme vid statens uppfostringsanstalt å Bona,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Om främlingars beskattning.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 39, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om främlingars beskattning.

I en inom andra kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion (nr 103) hade herr *Osberg* hemställt, att riksdagen snarast möjligt ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning rörande främlingars beskattning samt hemställa till Kungl. Maj:t att låta en sådan utredning verkställas i så god tid, att proposition kunde framläggas till innevarande års riksdag.

Utskottet hade i nu föredragna betänkande på åberopade skäl

Om främlingars beskattning. (Forts.)

hemställt, att herr Osbergs motion, II: 103, om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om främlingars beskattning, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr Wickman: Jag kan icke underlåta att uttala mitt stora beklagande av, att regeringen icke kunnat tillmötesgå 1916 års riksdags hemställan om utarbetande och framläggande för denna riksdag av förslag angående beskattning av här i landet bosatta utlänningar. Det var ju så att denna fråga närmast berörde staten med anledning av den s. k. krigskonjunkturskatten; men vi hava i detta sammanhang även att räkna med andra svårigheter, som staten utsatts för under de senare åren. Man kan också resonera så, att det var även tidigare de större kommunerna enkannerligen Stockholm, som i detta fall varit utsatta för en invasion, som varit större än någon annan stad i landet. Vid detta års mantalsskrivning visstades över 7,000 utländska medborgare i denna stad, och som vi känna äro bostadssvårigheterna och livsmedelsbristen i de stora städerna framför allt i Stockholm av den stora betydelse att en sådan invasion inverkar avsevärt att ytterligare försvåra förhållandena för stadens egna medborgare och har hjälpt till att driva upp hyrorna och livsmedelsprisen till den oerhörda höjd där de för närvarande befinna sig.

Man hade under begynnelsen av denna riksdag fått den uppfattningen, att denna utredning och den därav följande kungl. propositionen skulle komma att framläggas och under denna riksdag avgöras, och vi voro således inom Stockholms stadsfullmäktige av den uppfattningen, att vi borde till Kungl. Maj:t göra en erinran om att dessa utlänningar borde beskattas och att även formen för uttagande av denna skatt skulle bliva bättre än hittills.

Nu har i utskottets utlåtande anförts, att man hade att vänta en kungl. förordning på administrativ väg, som skulle mildra dessa omständigheter. Jag har velat sagt, att man kanske icke så mycket behöver beklaga sig över själva beskattningen, men det förhåller sig så, i synnerhet i Stockholm, att flertalet av här boende och vistande utländska medborgare sällan eller aldrig kunnat nås med möjlighet att uttaga skatt av dem. Det finnes möjlighet at tbeskatta dem, men det är nästan ingen möjlighet att uttaga skatten. När skatten skall uttagas, som ju sker långt efteråt, äro de försvunna, och de förstå alltid att på ett eller annat sätt hålla sig så undan att det icke finnes någon möjlighet att uttaga skatten av dem.

Jag har velat peka på detta för att beskattningsformen och inkasseringen av skatten måtte i någon mån beaktas när detta förslag från regeringen kommer att föreläggas riksdagen.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande betänkande hemställt.

Vid ånyo skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i gällande förordningar angående försäljning av brännvin samt av vin och öl, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtanden

nr 64, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om vidtagande av åtgärder för en allmän elektrifiering av landsbygden m. m., och

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel till åtgärder i prisreglerande syfte ävensom en i ämnet väckt motion,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Anslag till lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående anvisande av medel för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor.

I detta utlåtande hade utskottet på anförda grunder hemställt, att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, nr 283, och en av herr *Svensson* i Eskilstuna m. fl. inom andra kammaren väckt motion, nr 146, måtte för beredande av lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor i huvudsaklig överensstämmelse med de av chefen för jordbruksdepartementet i det vid propositionen fogade statsrådsprotokollet tillstyrkta grunder å extra stat för år 1918 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag å tolv miljoner kronor ävensom medgiva, att Kungl. Maj:t finge därav låta under år 1917 av tillgängliga medel förskottsvis utanordna erforderligt belopp.

Herr von Koch: Jag har begärt ordet för att yttra några ord om den dyrtidshjälp som under det senaste året lämnats av staten och kommunerna och om de förändringar rörande villkoren, som föreslås i den kungl. propositionen.

Som herrarna torde erinra sig tillkom denna dyrtidshjälp för de mindre bemedlade icke på grund av initiativ från statsmyndigheterna utan med anledning av motion som väcktes i riksdagen. Det är därför ganska naturligt att någon från början utarbetad plan icke gavs i fråga om denna dyrtidshjälp, och resultatet har givetvis blivit att det på sina håll rått ganska mycken ovisshet om det syfte som avsetts med denna hjälp, och att även åtskilliga misstag blivit begångna. Jag vill särskilt påpeka att den kungörelse, som utfärdats i ämnet, givit anledning till ganska skilda tolkningar t. o. m. av juridiskt skolade personer.

Ett fel begicks enligt min tanke från början då man fastställde

Anslag till lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

såsom oryggligt villkor för dyrtidshjälpen, att de kommuner som skulle kommit i åtnjutande därav själva skulle anslå lika stort belopp, som anslaget från statens sida. Det har förorsakat att de fattigaste kommunerna på sina håll icke sett sig i stånd att begära någon hjälp, medan de större och rikare kommunerna i ganska stor utsträckning kunnat draga fördel av statens hjälp. Detta missförhållande skall nu avhjälpas genom propositionen och utskottets hemställan därigenom att *i undantagsfall* kommun skall kunna erhålla hjälp av staten, även om den icke själv bidrager med något belopp. Jag är tacksam för detta medgivande, men jag tror, att det hade varit ännu bättre om man i vissa fall fordrade en viss *mindre* del av kommunerna, t. ex. en tredjedel eller fjärdedel av statsbidraget, och man skulle om man tillämpar den tanken komma i analogi med de bestämmelser som råda beträffande anslag till arbetslöshetsunderstöd.

I detta sammanhang vill jag uttala önskemålet, att den kungörelse, som kan komma att utfärdas i anledning av riksdagens beslut i ärendet, ovillkorligen skall behandlas på vederbörande kommunalstämma. Jag har nämligen fått meddelande om att på flera håll denna hjälp icke kommit till användning allenast därför att kommunalstämmans ordförande icke behagat upptaga ärendet till behandling. Över huvud taget har dyrtidshjälpen blivit ganska litet bekant å orter där man skulle haft närmast intresse av saken, något som framgår därav att många kommuner för sent insänt sina ansökningar på den grund att man icke haft reda på saken.

Beträffande verksamhetens omfattning begick man vid avfattandet av kungörelsen ett betänkligt missgrepp, när man helt från understöd förbigick dem som i någon form och även i den obetydligaste omfattning erhöllo understöd av fattigvården. Detta har vållat en ofantlig massa trassel och även orättvisor. Det kan väl heller icke förnekas, att det är upprörande att t. ex. en änka som har flera minderåriga barn och för detta ändamål fått söka ett mindre understöd av fattigvården på den grunden skall förvägras hjälp av staten. Nu är detta missförhållande delvis rättat i propositionen, men jag hade önskat, att man uppställt mera klara bestämmelser i detta avseende, så att man t. ex. endast uteslutit den som av fattigvården erhåller full försörjning (d. v. s. intagits på anstalt e. d.). Det förhåller sig nämligen så, att understödsväsendet är så olika organiserat på olika orter, att det icke alltid låter sig avgöra vilka som enligt departementschefens uttalande »i större utsträckning äro permanent beroende av försörjning från den allmänna fattigvården». Detta är ganska oklart uttryckt, och så växlande som de olika understödjande organen äro, kan det lätt giva anledning till onödiga tvister och trakasserier. Jag vill hoppas, att i detta avseende och jämväl beträffande andra detaljer de myndigheter som hava att göra med denna hjälp icke måtte iakttaga alltför sträng formalism. Det är nämligen så, som varje kännare av landsbygdens förhållanden har sig bekant, att det icke alltid är så lätt att uppfylla varje liten

Anslag till lindring i de mindre bemedlades levnadsvillkor. (Forts.)

obetydlig fordran som uppställes, varför en viss möjlighet till jämkning hos den beslutande myndigheten bör förefinnas.

Till sist endast ett par ord om det som av kännarna av denna verksamhet ansetts vara den svagaste punkten, nämligen själva organisationen. Efter vad jag tror mig veta är det i hög grad behövligt, att en bättre organisation kommer till stånd i de olika kommunerna i detta avseende. Det är ju fråga om betydande belopp, när man nu ämnar anslå 12 miljoner till detta ändamål, och man bör därför ha ganska stora anspråk på att en verksam kontroll och en lämplig organisation kommer till stånd. Särskilt är det alldeles nödvändigt, att ett samarbete kommer till stånd med alla andra organisationer som utdela offentliga understöd. Förutom den jämväl under normala förhållanden förekommande fattigvården och pensionsförsäkringen meddelas för närvarande understöd för arbetslöshet, mobiliseringshjälp och slutligen denna dyrtidshjälp. Det är, herr talman, en ganska naturlig fordran, att man försöker få ett samarbete mellan alla dessa myndigheter, som hava att lämna understöd i olika former. Det kan eljest inträffa och har inträffat, att de olika organisationerna arbetat vid sidan av varandra utan något som helst samarbete. Möjligen blir det en ändring till det bättre, om och när den av Kungl. Maj:t framlagda och av riksdagen beslutade lagen om arbetsnämnder träder i tillämpning. Månhända kan det vara lämpligt att åt dessa arbetsnämnder uppdraga en stor del av den understödsverksamhet, som nu ifrågasättes.

Jag har, herr talman, velat uttala dessa erinringar, när det nu är fråga om att bevilja ett nytt betydande anslag till dyrtidshjälp och har för övrigt intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter kammaren biföll vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående till anläggning av statsstuteri å Ottenby beviljat anslag m. m.;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkterna 48, 91 och 98 i nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition gjorda framställningar m. m. samt i ämnet väckta motioner;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till hydrografiska undersökningar av Sveriges färskvatten; samt

nr 70, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den till landshövdingebostället i Älvsborgs län hörande delen av tomten nr 414 i kvarteret Blomman i Vänersborg.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 71, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning, i vad angår jordbruksärendena.

Punkterna 1—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtanden

nr 72, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till lantmäteristyrelsens reproduktionsanstalt, samt

nr 73, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter m. m.,

bifölls vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Om villkoren för lån från norrländska nyodlingsfonden.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 74, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående villkoren för lån från norrländska nyodlingsfonden.

I en till riksdagen den 10 april 1917 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 183, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att godkänna under tolv särskilda punkter i protokollet intagna, av chefen för jordbruksdepartementet tillstyrkta allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur norrländska nyodlingsfonden, att gälla från och med år 1918 samt beträffande punkten 1) jämväl ansökningar om lån för samma år.

Punkten 7 hade följande lydelse:

Plan och kostnadsförslag för nyodlingen skola vara uppgjorda av lantbruksingenjör, länsagronom eller annan person, som hushållningssällskap eller landsting därtill prövar kompetent, och skall denne även avgiva yttrande om markens lämplighet till åker med avseende på dess såväl beskaffenhet som läge.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Herr Ericsson, Aaby: För att erhålla fullständig likhet med hänsyn till dem som skola upprätta planer och kostnadsförslag för nyodlingar och med hänsyn till den norrländska nyodlingsfonden och villkoren för den allmänna nyodlingsfonden, ävensom för täckdikningslånefonden får jag yrka, att i punkten 7 i klämmen till detta utskottets utlåtande nr 74 efter ordet »länsagronom» insättes ordet »jordbrukskonsulent»; och kommer jag att göra motsvarande yrkanden vid de två nästföljande utlåtandena.

Om villkoren för lån från norrländska nyodlingsfonden. (Forts.)

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, att i fråga om föreliggande utlåtande annat yrkande ej förekommit, än, av herr *Ericsson, Aaby*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att i de av Kungl. Maj:t föreslagna allmänna villkoren och bestämmelserna för erhållande av lån ur norrländska nyodlingsfonden punkten 7 näst efter ordet »länsagronom» skulle insättas ordet »jordbrukskonsulent».

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till herr Aaby Ericssons yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Om villkoren för lån från allmänna nyodlingsfonden.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående villkoren för lån från allmänna nyodlingsfonden.

I en till riksdagen den 10 april 1917 avlåten proposition, nr 184, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att godkänna de i protokollet intagna, av chefen för jordbruksdepartementet tillstyrkta allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur allmänna nyodlingsfonden, att gälla från och med år 1918 samt beträffande punkten 1) jämväl ansökningar om lån för samma år.

Ifrågavarande allmänna villkor och bestämmelser funnos upptagna under tolv olika punkter, av vilka punkten 7 lydde på följande sätt:

Plan och kostnadsförslag för nyodlingen skola vara uppgjorda av lantbruksingenjör, länsagronom eller annan person, som hushållningssällskap eller landsting därtill prövar kompetent, och skall denne även avgiva yttrande om markens lämplighet till åker med avseende på dess såväl beskaffenhet som läge.

Utskottet hade i nu ifrågavarande utlåtande hemställt, att riksdagen måtte bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

Herr Ericsson, Aaby: Herr talman! Jag ber att få här göra motsvarande ändringsyrkande, nämligen att i punkten 7 insättes ordet »jordbrukskonsulent» efter ordet »länsagronom», och jag ber att samtidigt få meddela, att samma yrkande kommer att framställas i andra kammaren.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att rörande det under behandling varande utlåtandet endast yrkats, av herr *Ericsson, Aaby*, att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att i de av Kungl. Maj:t föreslagna

Om villkoren för lån från allmänna nyodlingsfonden. (Forts.)

allmänna villkoren och bestämmelserna för erhållande och tillgodonjutande av lån ur allmänna nyodlingsfonden punkten 7 näst efter ordet »länsagronom» skulle insättas ordet »jordbrukskonsulent».

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt berörda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Om villkoren för lån från täckdikningslånefonden.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående villkoren för lån från täckdikningslånefonden.

I en till riksdagen den 10 april 1917 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition, nr 185, hade Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att godkänna de i protokollet intagna, av chefen för jordbruksdepartementet tillstyrkta allmänna villkor och bestämmelser för erhållande och tillgodonjutande av lån ur täckdikningslånefonden, att gälla från och med år 1918.

Omförmälda allmänna villkor och bestämmelser återfunnos under femton särskilda punkter, av vilka punkten 9 hade följande avfattning:

Plan och kostnadsförslag för täckdikningen skola vara uppgjorda av lantbruksingenjör, jordbrukskonsulent eller annan person, som vederbörande hushållningssällskap prövar vara därtill kompetent, och skall denne även avgiva yttrande om den föreslagna täckdikningsmetodens lämplighet för marken ifråga.

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande hemställt, att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas.

Herr Ericsson, Aaby: I analogi med de förut fattade besluten ber jag att få yrka, att i punkt 9 av detta utlåtande efter ordet »lantbruksingenjör» införes ordet »länsagronom»; och är samma yrkande framfört i andra kammaren.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr vice talmannen yttrade, att i avseende på föreliggande utlåtande annat yrkande ej framkommit, än att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, att i de av Kungl. Maj:t föreslagna allmänna villkoren och bestämmelserna för erhållande och tillgodonjutande av lån ur täckdikningslånefonden punkten 9 skulle näst efter ordet »lantbruksingenjör» insättas ordet »länsagronom».

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Vid ånyo skedd föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående disposition av Skytteanska skolbostället Tärnafors nr 1, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 20, dels i anledning av väckt motion om åvägabringande av utredning, huru en allmän arbetaresemester må kunna genomföras i Sverige, dels ock i anledning av andra kammarens beslut i frågan, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Herr *Holmquist* väckte en motion, nr 159, angående krigstidshjälp åt pensionsberättigade änkor och barn efter befattningshavare, som varit anställda hos riksdagen eller i dess verk.

Motionen hänvisades till första särskilda utskottet.

Föredrogos och hänvisades till andra särskilda utskottet Kungl. Maj:ts nådiga propositioner:

nr 239 med förslag till lag om överflyttande å landsfiskal av kronofogde åliggande bestyr m. m.; samt

nr 364, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4, 34, 35, 44, 45, 50, 52, 55, 63, 64, 70 och 80 §§ i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet.

Föredrogs och hänvisades till lagutskottet Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 363, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § 14:o) i lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt.

Anmäldes och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 149, angående utredning beträffande användningen av s. k. förtyngningsmedel vid läderberedningen i riket; och

nr 159, angående utredning beträffande användande av papp eller »konstläder» vid tillverkning av skodon;

dels ock till paragrafer i riksdagsbeslutet:

nr 38, angående förslag till lag om fastighetsbildning i stad m. m.;

nr 39, angående anslag till bestridande av kostnader för första uppläggandet av fastighetsregister för städer och vissa därmed jämförliga samhällen;

nr 40, angående skydd mot olovligt tillägnande av kottar från växande träd å annans mark;

nr 41, rörande förslag till lag om ändrad lydelse av 3 § av lagen den 13 juni 1908 angående kommuns skyldighet i fråga om anställande av barnmorska m. m.;

nr 42, angående vidtagande av lagstiftningsåtgärder till förstärkt skydd gentemot för samhället farliga återfallsförbrytare;

nr 43, angående ändrad lydelse av 5 kap. 3 § strafflagen m. m.;

nr 44, angående ersättning till kronoombud vid vissa ecklesiastika boställssyner;

nr 45, angående ändrad lydelse av 6 § i lagen om kyrkofond den 9 december 1910;

nr 46, angående utredning om utvidgning av begreppet straffbart djurplågeri;

nr 47, angående lag om ändringar i och tillägg till lagen den 28 maj 1886 om eftersökande och bearbetande av stenkolsfyndigheter;

nr 48, angående lag med särskild bestämmelse att tills vidare gälla i fråga om skydd för vissa främmande patent;

nr 49, angående grunder för kvinnas utnämning och befordran till rektor vid kvinnligt folkskoleseminarium;

nr 50, angående bankovinsten;

nr 51, angående lag om visst undantag från tillämpningen av 49 § 1 mom. och 165 § 1 mom. lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse; samt

nr 52, angående lag om ändrad lydelse av 4 och 5 §§ i lagen den 18 september 1903 angående solidariskt bankbolags, bankaktiebolags och sparbanks konkurs.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 163, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till anordnande av förvaringsskjul för flygbåtar m. m.;

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av en svensk kyrka i Kristiania; samt

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av medel för höjande av medelinköpspriset för remonter under år 1917.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 14, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lagar om ändrad lydelse av § 23 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, av § 5 mom. 2 e), § 20 och § 62 i förordningen om landsting den 21 mars 1862 samt av § 6 mom. 1 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862, dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lagar om ändrad lydelse av §§ 17 och 32

i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862, av §§ 10 och 12, § 15 mom. 2, § 20 mom. 5, § 34 samt § 43 mom. 1 i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863 samt av §§ 7 och 16 i förordningen angående kyrkofullmäktige och kyrkonämnd i Göteborg den 5 maj 1882, dels ock tre inom riksdagen i ämnet väckta motioner;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 137, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av kontrollstyrelsens arbetskrafter;

nr 138, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ny utgiftsstat för postsparbanken m. m.;

nr 139, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för anmälan om inlösen av skattefrälseräntor jämte en i ämnet väckt motion;

nr 140, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter smeden Per Viktor Sjögren från Ledbergs socken m. fl.;

nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 38 av sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående beviljande av medel såsom bidrag till uppehållande av internationell patrulleringstjänst i Norra Atlanten m. m.;

nr 148, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppskov med slutförande av undersökningsarbeten i Kirunavaara och Gällivare malmberg; samt

nr 149, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditivsummor;

andra sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner dels i första kammaren nr 8 och 9 av herr Klefbeck, avseende ändring, den förra av 6 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring och den senare av 5 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av nämnda lag, dels i andra kammaren nr 6 av herr Petersson i Lidingö villastad om ändring av 16 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring, nr 110 av herr Mossberg om ändring av 9 § i ovannämnda lag, nr 180 av herr von Sneidern om ändrad lydelse av 4 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av pensionsförsäkringslagen och nr 249 av herr Tengdahl angående viss ändring i nyssberörda lag den 8 juni 1915, dels ock nr 112 i andra kammaren av herr Widlund om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i avseende å åldersgränsen för avgiftsplikt enligt pensionsförsäkringslagen;

nr 3, i anledning av herr Tengdahls motion nr 250 i andra kammaren om ändring i 23 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring; samt

nr 4, i anledning av herr Björlings m. fl. motion nr 114 i andra kammaren om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av

kommunalt understöd utan karaktär av fattigvård åt behövande pensionstagare enligt lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 45, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 2 § 1 mom. förordningen om inkomst- och förmögenhetsskatt; samt

nr 47, i anledning av väckt motion med förslag till förordning om tonnageavgift;

bankoutskottets utlåtande nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av ett lån för restaurering av Vadstena klosterkyrka; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 18 juni 1915 om förekommande av överdriven avverkning å ungskog inom de delar av Västerbottens och Norrbottens län, som ej höra till lappmarken;

nr 79, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskrivning av en från vissa jordegendomar i Allerums m. fl. socknar av Malmöhus län till kronan utgående årlig avgäld;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i villkoren för överlåtande till staden Falkenberg av Falkenbergs tullbro;

nr 81, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inlösen av besittningsrätten till kronoegendomen Bergshamra nr 1 i Stockholms stad och län; samt

nr 82, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om ökade statsbidrag till kostnaderna för lantmäteriförrättningar.

Justerades tretton protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1,45 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Fredagen den 18 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 12 och den 15 innevarande maj.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 131, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid vissa läroanstalter jämte i dessa ämnen väckta motioner;

nr 132, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt lärare vid folkhögskolor, jämte i ärendet väckta motioner;

nr 133, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid privatläroverken jämte i ärendet väckta motioner;

nr 134, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig löneförbättring åt statens folkskolinspektörer;

nr 135, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande av ett nytt hospital vid Hälsingborg;

nr 136, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister m. m.;

nr 142, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i avlöningsreglementet för tjänstemän vid statens järnvägar m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 143, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående rätt för åtskilliga tjänstemän av lägre grad vid statens järnvägar med särskild yrkesutbildning att i avlöningshänseende tillgodoräkna sig viss föregående tjänstgöringstid;

nr 144, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående regler för bestämmande av begynnelsearvodet för vissa ordinarie befattningshavare vid statens järnvägar ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 145, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfälligt lönetillägg åt viss personal vid statens järnvägar ävensom en i ämnet väckt motion;

nr 146, i anledning av väckt motion om ersättning åt viss från Uddevalla till Göteborg förflyttad järnvägspersonal för av flyttningen föranledda kostnader; samt

nr 147, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa utvecklingen av statens vattenfallsverk berörande frågor;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 20, i anledning av väckt motion om upphävande av tullsatserna å malen och omalen spannmål m. m.; samt

nr 46, i anledning av väckt motion angående rätten att till avsalu förskära vin med brännvin;

bankoutskottets utlåtande nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående sättet för likviderande av förfallen skuld å statslån till Norra Södermanlands järnvägsaktiebolag; ävensom

lagutskottets utlåtanden:

nr 51, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 8 kap. 8 § strafflagen;

nr 52, i anledning av väckt motion om upphävande av 10 kap. 14 § strafflagen;

nr 53, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder mot den försvarsfientliga agitationen; och

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser mot oskälig hyresstegring m. m. ävensom sju i ämnet väckta motioner.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 607, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 15, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa åtgärder för tillgodoseende av befolkningens behov av livsförnödenheter, beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt andra tillfälliga utskott.

Vid föredragning av ett från andra kammaren ankommet protokollsutdrag nr 611, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 12, i anledning av herr Widlunds motion nr 274 om skrivelse till Kungl. Maj:t angående förstatligande av de enskilda järnvägarna m. m., beslöt första kammaren hänvisa detta ärende till sitt första tillfälliga utskott.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 14 samt statsutskottets utlåtanden nr 137—140.

Föredrogs och lades till handlingarna statsutskottets memorial nr 141, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under punkt 38 av sjunde huvudtiteln gjorda framställning angående beviljande av medel såsom bidrag till uppehållande av internationell patrulleringstjänst i Norra Atlanten m. m.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 148 och memorial nr 149 samt andra sammansatta stats- och lagutskottets utlåtanden nr 1—4.

Vid föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 41, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande utskottets betänkande nr 30 i anledning av väckt motion om upphävande av stämpelskatten å inrikes växlar, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets betänkanden nr 42—45 och 47, bankoutskottets utlåtanden nr 48 och 49 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 78—81.

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets memorial nr 82, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut angående väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om ökade statsbidrag till kostnaderna för lantmäteriförrättningar.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran första särskilda utskottets utlåtanden nr 8—12, första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 20 och kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 21.

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag ber få hemställa, att på morgondagens föredragningslista ibland två gånger bordlagda ärenden först måtte uppföras bevillningsutskottets betänkande nr 42, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig höjning av postavgifterna, dels ock i ämnet väckta motioner, och därefter samma utskotts utlåtanden nr 43, 44, 45 och 47 i nu nämnd ordning.

Denna hemställan bifölls.

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3,48 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.